

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Rapport

Publieksonderzoek Toekomstvisie GLB

ETTEMA

E7973 | juni 2007

Inhoud

	Inleiding	2
1	Milieu heeft prioriteit	4
1.1	Ervaren belang van landbouw en platteland groot	4
1.2	Nederlanders vinden duurzaamheid en dierenwelzijn belangrijker dan gemiddeld in Europa	4
1.3	GLB presteert goed op garanderen van gezonde en veilige producten, milieu en dierenwelzijn	5
1.4	Meningen verdeeld over invloed van subsidies aan Nederlandse boeren op kansen voor ontwikkelingslanden	6
1.5	Bescherming van het milieu staat boven aan het lijstje van zaken waaraan als eerste extra geld zou moeten worden besteed	6
2	Landschap wordt lelijker, maar met de natuurgebieden gaat het goed	7
2.1	Helpt van de Nederlanders verwacht dat het Nederlandse landschap lelijker zal worden	10
2.2	Acht op de tien Nederlanders vinden dat boeren goed met het Nederlandse landschap omgaan	12
2.3	Zeven op de tien Nederlanders denken dat het goed gaat met de Nederlandse natuurgebieden	14
2.4	Vergoeden van boeren voor onderhoud van natuur en karakteristieke landschappen is een goed idee	15
3	Kennis van landbouw niet zo groot, maar algemene beeld van sector positief	16
3.1	Meerderheid van Nederlanders hecht veel waarde aan het Nederlandse platteland en aan de agrarische sector	17
3.2	Nederlanders denken positief over de Nederlandse boer	18
4	Boeren zorgen goed voor het milieu en hun dieren	19
4.1	Nederlanders het vaakst overtuigd van goede zorg voor koeien	19
4.2	Hogere optimale prijsstelling voor melk met ‘weidegarantie’	20
4.2.1	Melk	20
4.2.2	Melk met weidegarantie mag vijf cent meer kosten	21
4.2.3	Vlees	23
5	Samenvatting en conclusie	24
5.1	Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	24
5.2	Het landschap en de beschermde natuurgebieden	24
5.3	Beeld van de agrarische ondernemer	24
5.4	Dierenwelzijn en milieu	24
5.5	Interpretatie van de resultaten	25

Bijlagen

- 1 Onderzoeksverantwoording
 - 2 Vragenlijst
 - 3 Tabellen
-

Inhoud figuren en tabellen

1	<i>Vergeleken met vijf jaar geleden, vindt u het Nederlandse landschap dan over het algemeen mooier of lelijker geworden, of vindt u dit gelijk gebleven?</i>	8
2	<i>Vindt u het landschap in de buurt van uw eigen dorp of stand vergeleken met vijf jaar geleden mooier of lelijker geworden, of vindt u dit gelijk gebleven?</i>	9
3	<i>Verwacht u dat het Nederlandse landschap in het algemeen de komende vijf jaar mooier of lelijker zal worden, of gelijk zal blijven?</i>	10
4	<i>Verwacht u dat het landschap in de buurt van uw eigen dorp of stand in het algemeen de komende vijf jaar mooier of lelijker zal worden, of gelijk zal blijven?</i>	11
5	<i>Hoe gaan de volgende instanties om met het Nederlandse landschap?</i>	12
6	<i>Mate van bescherming van het landschap door gemeente, provincie, rijksoverheid</i>	13
7	<i>Gaat het goed of slecht met de natuurgebieden in Nederland?</i>	14
8	<i>Gaat het goed of slecht met de natuurgebieden in de buurt van uw eigen woonplaats?</i>	15
9	<i>Bekendheid met de agrarische sector</i>	16
10	<i>Ik vind dat de agrarische sector een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse samenleving</i>	17
11	<i>Ik draag de Nederlandse boeren een warm hart toe</i>	18
12	<i>Hoe goed zorgen Nederlandse agrarische ondernemers over het algemeen voor ...</i>	20
13	<i>Prijsmeter: liter 'gewone' halfvolle melk</i>	22
14	<i>Prijsmeter: liter halfvolle melk met 'weidegarantie'</i>	23

Inleiding

Het kabinet Balkenende IV “wil de huidige Europese inkomstenstoeslagen in de landbouw in de toekomst meer koppelen aan het realiseren van maatschappelijke waarden, zoals voedselveiligheid en voedselzekerheid, het in stand houden van het landschap en de zorg voor milieu en dierenwelzijn.”¹ Namens het kabinet start de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) met een maatschappelijke dialoog over de toekomst van het Europese landbouwbeleid. De eerste fase van deze dialoog bestaat uit een consultatieronde die in de periode mei – september 2007 plaatsvindt. In juni heeft de minister drie rondetafelgesprekken met een 25-tal opinieleiders en organiseert LNV tien ‘boerderijgesprekken’. In diverse delen van Nederland wordt daarbij over de bijdrage van boeren aan belangrijke maatschappelijke waarden gesproken met tien ondernemers en hun omgeving². Na de maatschappelijke consultatie zal LNV een concept toekomstvisie op papier zetten die uitgangspunt is voor het aangaan van een bredere maatschappelijke dialoog.

Voor de fase van de maatschappelijke consultatie is LNV geïnteresseerd in relevante opvattingen van het Nederlandse publiek. LNV wil kennis over deze opvattingen benutten als gespreksstof voor de drie rondetafelgesprekken en de tien boerderijgesprekken en zal de resultaten ook gebruiken voor de toekomstvisie zelf. Een deel van die opvattingen is terug te vinden in het meest recente Eurobarometer rapport over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid³. Verder heeft TNS NIPO onlangs, eveneens in opdracht van LNV, een beknopt onderzoek uitgevoerd naar de waardering van de Nederlandse landbouw. Dit onderzoek was een beperkte herhaling van het onderzoek ‘De grote verbondenheid van de Nederlanders met de agrariërs’ (TNS NIPO, september 2005).

Voor onderzoek naar opvattingen die onvoldoende of niet aan bod komen in de hiervoor genoemde rapporten heeft LNV aan TNS NIPO opdracht gegeven dit aanvullend te laten onderzoeken. In de Eurobarometer is de vraagstelling hoofdzakelijk beredeneerd vanuit het huidige Europese landbouwbeleid. Het aanvullende onderzoek gaat sterker uit van de maatschappelijke waarden en de mate waarin publieksgroepen hierbij urgentie ervaren, (overheids)visie wensen en een relatie leggen met boeren en de Europese samenwerking.

Centrale vraag in dit aanvullende publieksonderzoek is: ‘In welke mate steunen Nederlanders het voornemen om inkomenssteun voor agrarische ondernemers te koppelen aan door hen te verlenen maatschappelijke diensten voor landschap, natuur, dierenwelzijn, milieu en voedselkwaliteit?’.

¹ Zie pagina 31 coalitieakkoord “Samen werken, samen leven”

² Zie ook de bijlage “Maatschappelijke dialoog toekomst GLB”

³ Europeans, Agriculture and the Common Agricultural Policy’ (maart 2007)

Dit rapport beschrijft de resultaten van het aanvullende onderzoek en combineert die, waar relevant, met de hoofdlijnen van het Eurobarometer onderzoek en het beknopte onderzoek naar de waardering van de Nederlandse landbouw.

1 Milieu heeft prioriteit

In paragraaf 1.1 tot en met paragraaf 1.3 komt een aantal resultaten uit het Eurobarometer rapport aan de orde. Dit Eurobarometer onderzoek is gehouden van 17 november tot en met 19 december 2006. In totaal zijn 26755 respondenten ondervraagd uit de (op dat moment nog) 25 lidstaten en de twee toetredende landen Bulgarije en Roemenië. De in paragraaf 1.1 tot en met 1.3 besproken resultaten gaan over de respondenten uit alle 27 landen. Wanneer het over Nederlandse resultaten gaat, noemen we dit expliciet.

De resultaten van paragraaf 1.4 en 1.5 zijn afkomstig uit het door TNS NIPO uitgevoerde aanvullende publieksonderzoek 'Toekomstvisie GLB'.

1.1 Ervaren belang van landbouw en platteland groot

Het Eurobarometer rapport laat zien dat drie op de tien Nederlanders (32%) vinden dat zij tamelijk goed tot zeer goed zijn geïnformeerd over landbouwaangelegenheden in het algemeen. Het merendeel vindt dus dat zij niet zo goed of helemaal niet goed geïnformeerd zijn.

Ongeveer de helft (49%) van alle Nederlanders heeft ooit over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gehoord⁴. De andere helft heeft hier nooit van gehoord of weet het niet.

Twee op de tien Nederlanders (19%) vinden dat ze goed geïnformeerd zijn over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De meerderheid vindt zichzelf niet goed geïnformeerd ('niet zo goed geïnformeerd' en 'helemaal niet geïnformeerd').

Een grote meerderheid van de Nederlanders vindt de Europese landbouw en de plattelandsgebieden 'belangrijk voor onze toekomst' (40% 'zeer belangrijk', 50% 'belangrijk').

1.2 Nederlanders vinden duurzaamheid en dierenwelzijn belangrijker dan gemiddeld in Europa

In het Eurobarometer onderzoek is de respondenten gevraagd uit een voorgelegde lijst met beleidsdoelstellingen prioriteiten⁵ aan te geven voor het landbouwbeleid van de Europese Unie. De belangrijkste prioriteiten die door Europeanen genoemd werden⁶ zijn:

⁴ De antwoorden 'ja, en u weet precies wat het is' en 'ja, maar u weet niet echt wat het is' zijn hier samen genomen

⁵ Eerste prioriteit en daarna maximaal vijf anderen

⁶ Deze drie onderwerpen werden het vaakst genoemd als eerste prioriteit en werden ook het vaakst genoemd na de vraag maximaal vijf andere prioriteiten te noemen

- garanderen dat landbouwproducten gezond en veilig zijn;
- een behoorlijke levensstandaard voor boeren garanderen;
- redelijke prijzen van voedingsmiddelen voor de consumenten garanderen.

Andere belangrijke⁷ onderwerpen die genoemd werden door meer dan een kwart van alle Europeanen:

- respect voor het milieu promoten;
- garanderen dat de dieren op de boerderijen goed behandeld worden;
- boeren helpen om hun producten af te stemmen op de verwachtingen van de consument;
- plattelandsgebieden verbeteren.

Nederlanders noemen (samen met de respondenten uit de Scandinavische landen) vaker dan gemiddeld als (een) prioriteit zaken die te maken hebben met het milieu, duurzame landbouwmethoden, dierenwelzijn en de garantie dat er informatie gegeven wordt over 'waar het voedsel vandaan komt'.

1.3 GLB presteert goed op garanderen van gezonde en veilige producten, milieu en dierenwelzijn

Vervolgens is per beleidsdoelstelling gevraagd of het GLB op dit gebied momenteel zijn rol tamelijk goed of tamelijk slecht vervult. In het Eurobarometer rapport is voor alle beleidsdoelstelling een 'performance index' weergegeven⁸.

Het GLB presteert volgens Europeanen het best op 'beschikbaarheid van voorraden van landbouwproducten garanderen'. Op afstand volgen 'kwaliteitsproductie aanmoedigen' en 'garanderen dat landbouwproducten gezond en veilig zijn', 'de markten van landbouwproducten stabiliseren' en 'garanderen dat de dieren op de boerderij goed behandeld worden'.

Als de resultaten van het belang van de verschillende beleidsdoelstellingen worden gecombineerd met de performance van de Europese Unie op elk van deze doelstellingen blijkt dat Europeanen het GLB *sterk* vinden op de als belangrijk gevonden beleidsdoelstellingen:

- garanderen dat landbouwproducten gezond en veilig zijn;
- respect voor het milieu promoten;
- garanderen dat dieren op de boerderijen goed behandeld worden.

⁷ Dit zijn de onderwerpen die door minimaal een kwart van de respondenten genoemd werden als de eerste prioriteit en de andere (maximaal vijf) genoemde prioriteiten bij elkaar worden opgeteld

⁸ In deze index is het percentage 'vervult zijn rol tamelijk slecht' afgetrokken van 'vervult zijn rol tamelijk slecht'. Hierdoor ontstaat een positief of een negatief cijfer

Het GLB presteert *zwak* op de volgende belangrijke gebieden:

- een behoorlijke levensstandaard voor boeren garanderen;
- redelijke prijzen van voedingsmiddelen voor consumenten garanderen.

1.4 Meningen verdeeld over invloed van subsidies aan Nederlandse boeren op kansen voor ontwikkelingslanden

In het aanvullende onderzoek zijn enkele vragen meegenomen die explicieter ingaan op het belang van ontwikkelingssamenwerking en de relatie daarvan met de Europese landbouwsubsidies.

Op de vraag ‘Wat zou u er van vinden als ontwikkelingslanden meer kansen zouden krijgen dan nu het geval is om hun producten hier te verkopen?’ antwoorden acht op de tien respondenten dat zij hier (helemaal of een beetje) vóór zijn. Eén op de tien (13%) is tegen en vijf procent weet het niet. Respondenten in de oudste leeftijdsgroep (55 jaar en ouder) zijn vaker dan de jongste respondenten (15-34 jaar) (helemaal) voor dit idee.

Vier op de tien respondenten (40%) vinden dat de Europese subsidies aan Nederlandse agrarische ondernemers de kansen voor ontwikkelingslanden om hier hun producten te verkopen verkleinen, maar een even groot deel (41%) vindt dat deze subsidies geen invloed hebben op de kansen voor ontwikkelingslanden. Een klein deel (5%) vindt dat de subsidies de kansen van ontwikkelingslanden juist vergroten. Een vrij groot deel (15%) weet het niet.

1.5 Bescherming van het milieu staat boven aan het lijstje van zaken waaraan als eerste extra geld zou moeten worden besteed

Om na te kunnen gaan waar Nederlanders prioriteiten leggen in de mogelijke besteding van GLB-gelden voor maatschappelijke doelen is de volgende vraag voorgelegd: Als Europa extra geld beschikbaar zou stellen en er zijn vijf zaken waaraan dit mag worden besteed, aan welk van deze zaken zou u het dan als eerste besteden? Een derde van alle Nederlanders vindt dat dit als eerste aan de bescherming van het milieu zou moeten worden uitgegeven. Een kleiner deel (25%) vindt dat dit als eerste aan het behoud van karakteristieke Nederlandse landschappen zou moeten worden uitgegeven. Twee op de tien mensen vinden dat het extra geld besteed zou moeten worden aan het welzijn van dieren in de landbouw, terwijl iets meer dan één op de tien vindt dat het geld als eerste naar de aanleg en het beheer van natuurgebieden zou moeten gaan. Het kleinste percentage respondenten (8%) vindt dat het geld naar ontwikkelingssamenwerking zou moeten gaan.

2 Landschap wordt lelijker, maar met de natuurgebieden gaat het goed

In het publieksonderzoek ‘Toekomstvisie GLB’ is gevraagd naar de mening over maatschappelijke onderwerpen die in het coalitieakkoord verbonden zijn met de toekomst van het Europese landbouwbeleid. In dit hoofdstuk geven we de resultaten voor de onderwerpen landschap en natuur.

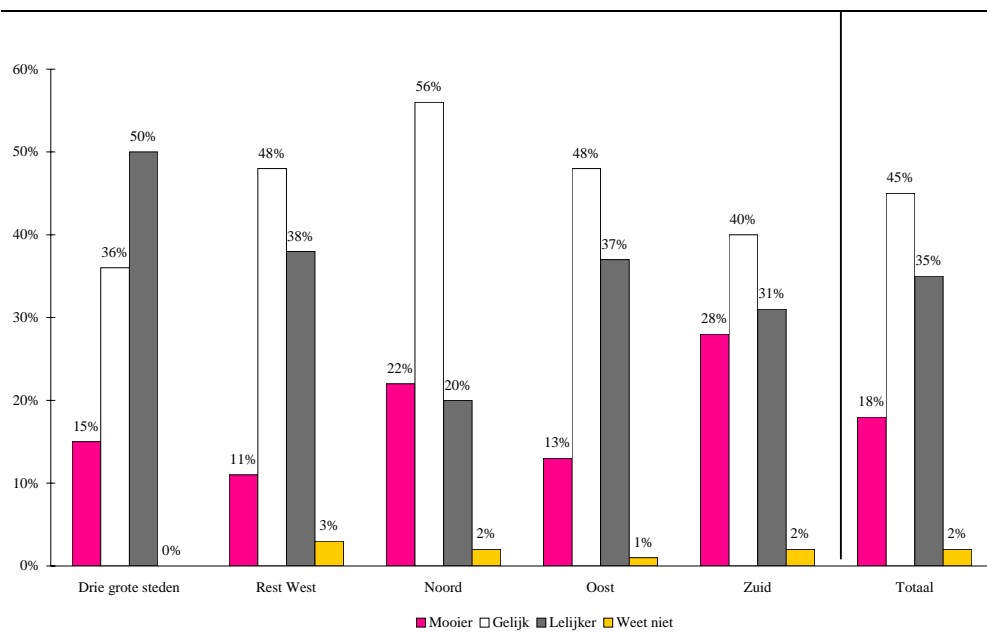
Vergeleken met vijf jaar geleden vinden ongeveer vier op de tien Nederlanders het Nederlandse landschap qua schoonheid gelijk gebleven, een derde vindt dat het lelijker (een beetje lelijker of veel lelijker⁹) is geworden, terwijl twee op de tien vinden dat het Nederlandse landschap juist mooier (een beetje mooier of veel mooier) is geworden. Het deel van de Nederlanders dat vindt dat het Nederlandse landschap lelijker geworden is, is dus groter dan het deel van de Nederlanders dat vindt dat het Nederlandse landschap mooier geworden is.

⁹ Zie voor de exacte vraagstelling de vragenlijst in de bijlage

Zie voor een exacte verdeling van een beetje lelijker, veel lelijker etc. de tabellen in de bijlage

Per regio verschillen de meningen soms. In de regio Zuid vinden respondenten vaker dan in de rest van Nederland dat het Nederlandse landschap mooier is geworden. In de regio Noord vindt men het vaakst dat het Nederlandse landschap gelijk is gebleven. In de drie grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam) vindt men vaker dat het Nederlandse landschap vergeleken met vijf jaar geleden (een beetje) lelijker is geworden.

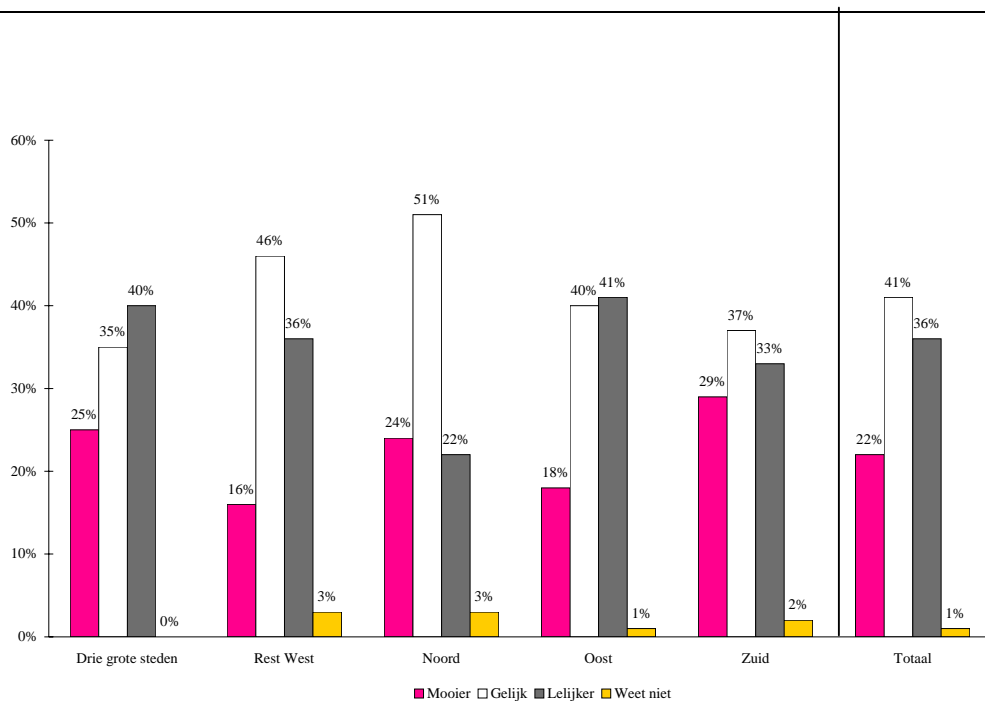
1 | Vergeleken met vijf jaar geleden, vindt u het Nederlandse landschap dan over het algemeen mooier of lelijker geworden, of vindt u dit gelijk gebleven?

bron: TNS NIPO, 2007

Over het landschap in de buurt van het eigen dorp of de eigen stad denkt men over het algemeen ongeveer hetzelfde als over het Nederlandse landschap. Wel zien we dat de respondenten in de drie grote steden positiever zijn over het landschap in de buurt van hun eigen stad dan over het Nederlandse landschap.

2 / Vindt u het landschap in de buurt van uw eigen dorp of stand vergeleken met vijf jaar geleden mooier of lelijker geworden, of vindt u dit gelijk gebleven?

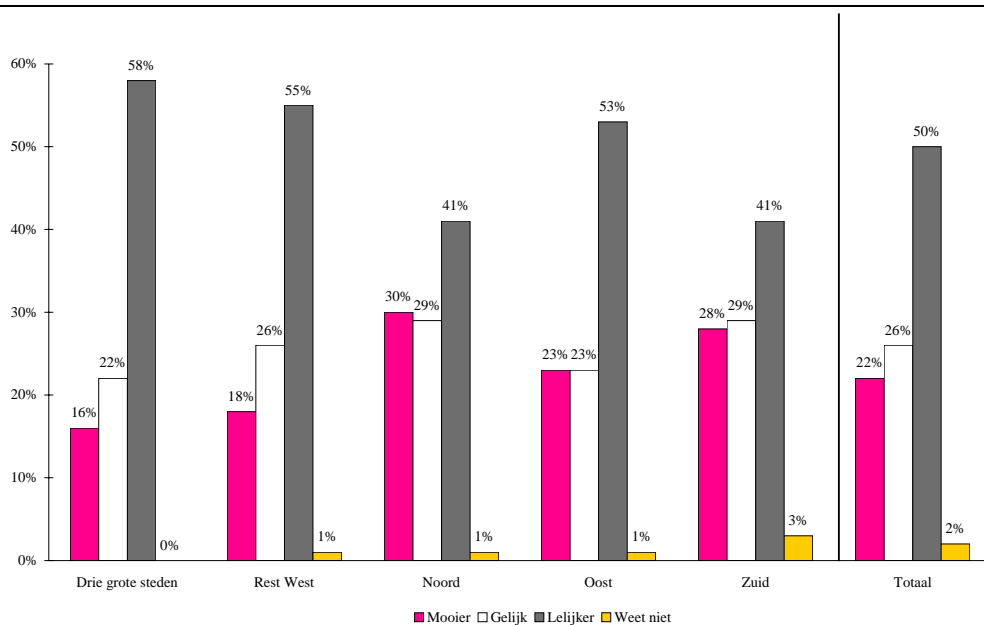

Bron: TNS NIPO, 2007

2.1 Helft van de Nederlanders verwacht dat het Nederlandse landschap lelijker zal worden

Over het aanzien van het Nederlandse landschap de komende vijf jaar zijn de ondervraagden negatiever. De helft denkt dat het landschap in Nederland (een beetje) lelijker zal worden, terwijl maar een kwart denkt dat de schoonheid van het Nederlandse landschap gelijk zal blijven. Twee op de tien Nederlanders denken dat het Nederlandse landschap wel mooier zal worden in de komende vijf jaar. In de drie grote steden zijn de ondervraagden het meest pessimistisch. Van hen denken zes op de tien dat het Nederlandse landschap lelijker zal worden.

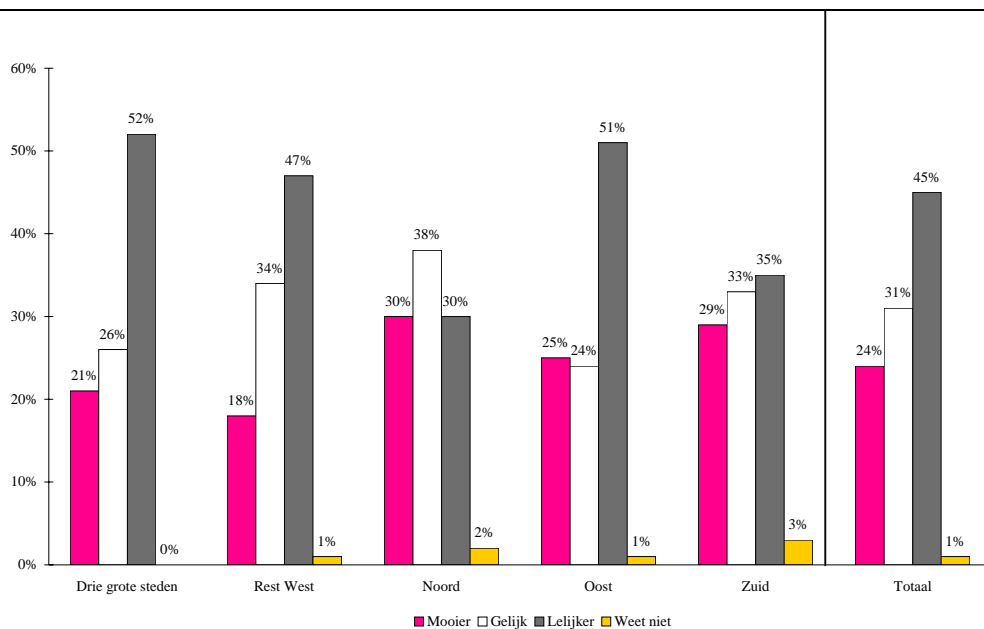
3 / *Verwacht u dat het Nederlandse landschap in het algemeen de komende vijf jaar mooier of lelijker zal worden, of gelijk zal blijven?*

Bron: TNS NIPO, 2007

Over de ontwikkeling van de schoonheid van het landschap in de buurt van het eigen dorp of de eigen stad zijn Nederlanders iets positiever dan over de ontwikkeling van de aanblik van het Nederlandse landschap in het algemeen. Vooral noorderlingen verwachten van hun eigen landschap vaker dan van het Nederlandse landschap dat het de komende vijf jaar hetzelfde zal blijven en minder vaak dat het lelijker zal worden.

4 | *Verwacht u dat het landschap in de buurt van uw eigen dorp of stad in het algemeen de komende vijf jaar mooier of lelijker zal worden, of gelijk zal blijven?*

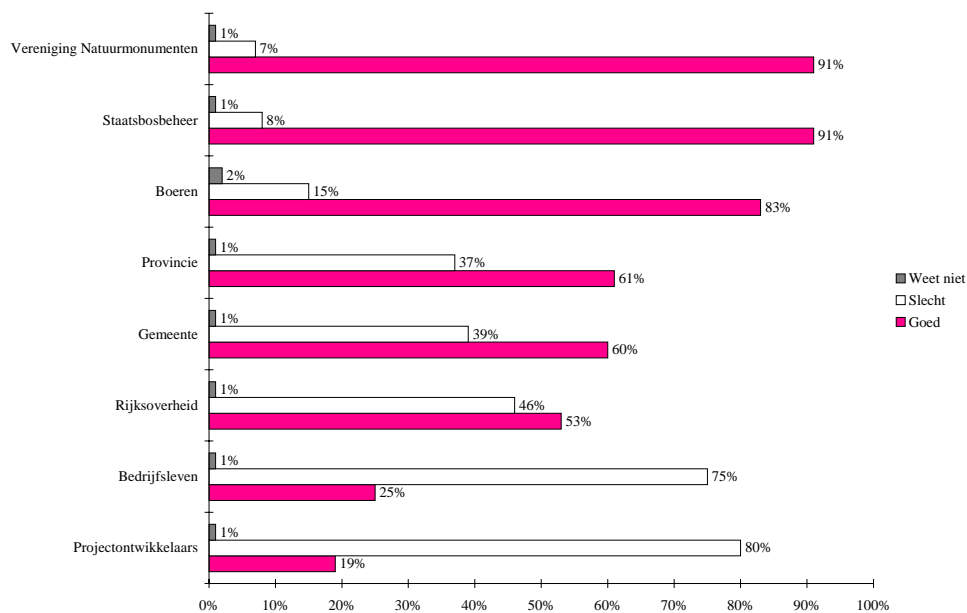

Bron: TNS NIPO, 2007

2.2 Acht op de tien Nederlanders vinden dat boeren goed met het Nederlandse landschap omgaan

De meeste Nederlanders (negen op de tien) vinden dat de Vereniging Natuurmonumenten goed (heel goed of tamelijk goed¹⁰) omgaat met het Nederlandse landschap. Een even groot aandeel vindt dit van Staatsbosbeheer. Op de derde plaats staan de boeren uit de omgeving van de eigen woonplaats. Acht op de tien Nederlanders vinden dat zij het wat dit betreft goed doen. Op de vierde plaats staan provinciebestuur en gemeentebestuur, direct gevolgd door de rijksoverheid. Zes op de tien respondenten vinden dat gemeentebestuur en provinciebestuur goed omgaan met het Nederlandse landschap en de helft vindt dit van de rijksoverheid. Het bedrijfsleven en de projectontwikkelaars staan helemaal onderaan. Driekwart van de Nederlanders vindt dat het bedrijfsleven slecht omgaat met het Nederlandse landschap en acht op de tien Nederlanders vinden dit van de projectontwikkelaars.

5 | Hoe gaan de volgende instanties om met het Nederlandse landschap?

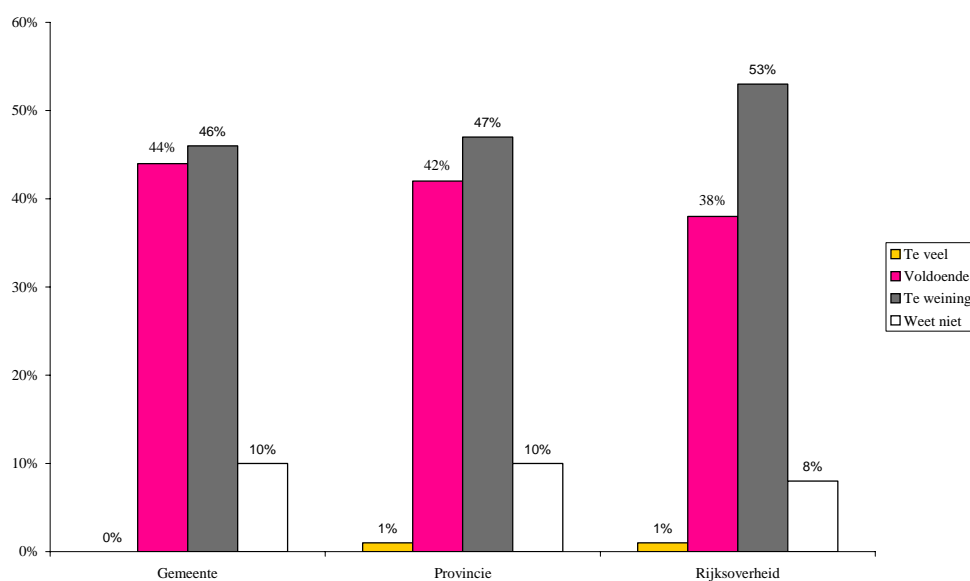

Bron: TNS NIPO, 2007

¹⁰ Zie voor de exacte vraagstelling de vragenlijst in de bijlage
Zie voor een exacte verdeling van een heel goed, tamelijk goed etc. de tabellen in de bijlage

Als het gaat om de bescherming van het landschap door gemeenten, provincie en rijksoverheid wordt de rijksoverheid het slechtst beoordeeld. Ruim de helft van de ondervraagde respondenten vindt dat de rijksoverheid te weinig onderneemt om het Nederlandse landschap te beschermen. Bijna de helft vindt dit van de gemeente en van de provincie. Voor alle drie bestuurlijke niveaus (gemeente, provincie en rijksoverheid) geldt dat het percentage Nederlanders dat vindt dat zij te weinig doen, hoger is dan het percentage dat van mening is dat ze voldoende doen. De balans is dus per saldo negatief.

6 / *Mate van bescherming van het landschap door gemeente, provincie, rijksoverheid*

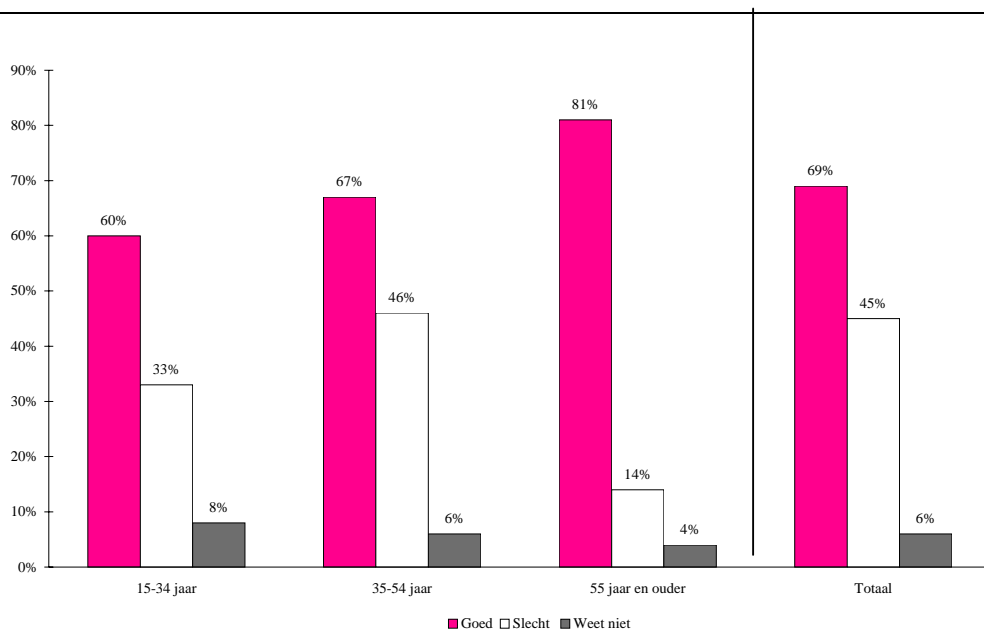

Bron: TNS NIPO, 2007

2.3 Zeven op de tien Nederlanders denken dat het goed gaat met de Nederlandse natuurgebieden

Zeven op de tien Nederlanders denken dat het (tamelijk) goed gaat met de natuurgebieden in Nederland. Respondenten in de leeftijdsgroep 55 jaar en ouder denken vaker dan gemiddeld dat het goed gaat met deze gebieden, terwijl men dit in de jongste leeftijdsgroep (15 tot en met 34 jaar) juist minder vaak dan gemiddeld denkt.

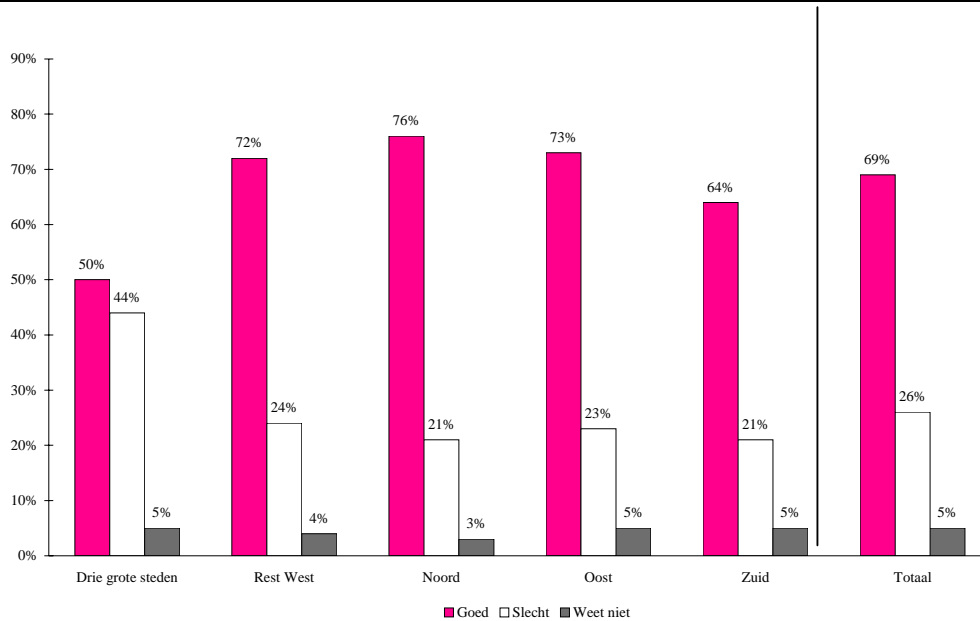
7 | Gaat het goed of slecht met de natuurgebieden in Nederland?

Bron: TNS NIPO, 2007

Als het gaat om de natuurgebieden in de buurt van de eigen woonplaats vinden eveneens zeven op de tien, dat het goed gaat met deze gebieden. Ook hier zijn ouderen vanaf 55 jaar vaker positief dan respondenten tot en met 35 jaar. In de drie grote steden vindt men het minst vaak dat het goed gaat met de natuurgebieden in de omgeving van de eigen stad.

8 / Gaat het goed of slecht met de natuurgebieden in de buurt van uw eigen woonplaats?

Bron: TNS NIPO, 2007

Zes op de tien Nederlanders (59%) vinden dat er in Nederland te weinig natuurgebieden zijn en vier op de tien vinden dat er genoeg natuurgebieden zijn.

2.4 Vergoeden van boeren voor onderhoud van natuur en karakteristieke landschappen is een goed idee

Negen op de tien Nederlanders (93%) steunen het idee om boeren een vergoeding te geven voor maatregelen die goed zijn voor de natuur in hun eigen gebied, zoals later maaien om broedende vogels te sparen. Eveneens negen op de tien (92%) vinden het een (tamelijk) goed idee¹¹ om boeren te vergoeden voor het nemen van maatregelen die goed zijn voor het behoud van het karakteristieke landschap, zoals het knotten van wilgen of het onderhouden van heggen of houtwallen. Een iets minder groot gedeelte, maar nog altijd 77%, vindt het een goed idee om boeren te vergoeden voor het toegankelijk maken van hun land voor wandelaars en fietsers.

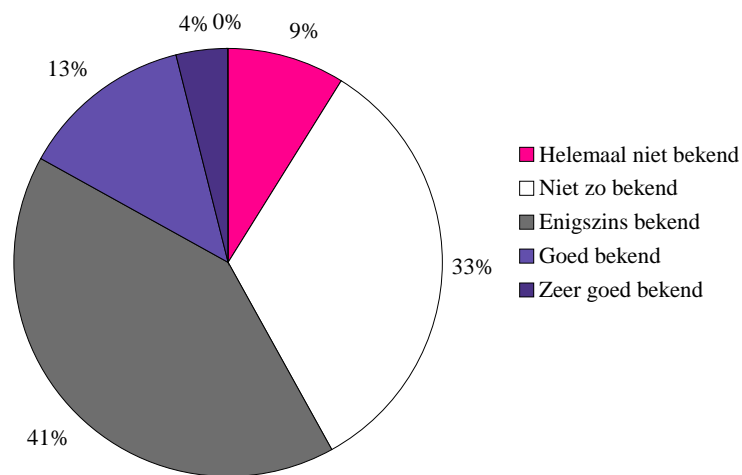
¹¹ Zie voor de exacte vraagstelling de vragenlijst in de bijlage

3 Kennis van landbouw niet zo groot, maar algemene beeld van sector positief

TNS NIPO heeft in opdracht van LNV recentelijk een onderzoek uitgevoerd naar de waardering van de Nederlandse landbouw. Het veldwerk van dit onderzoek vond plaats in mei 2007. In dit hoofdstuk zullen we belangrijkste resultaten uit dit onderzoek beknopt weergeven.

Bijna zes op de tien Nederlanders (58%) zeggen bekend te zijn met de agrarische sector, maar het grootste deel daarvan (41%) is alleen enigszins bekend met de sector. Een derde deel kent de sector niet zo goed, terwijl één op de tien er helemaal niet bekend mee is.

9 | Bekendheid met de agrarische sector

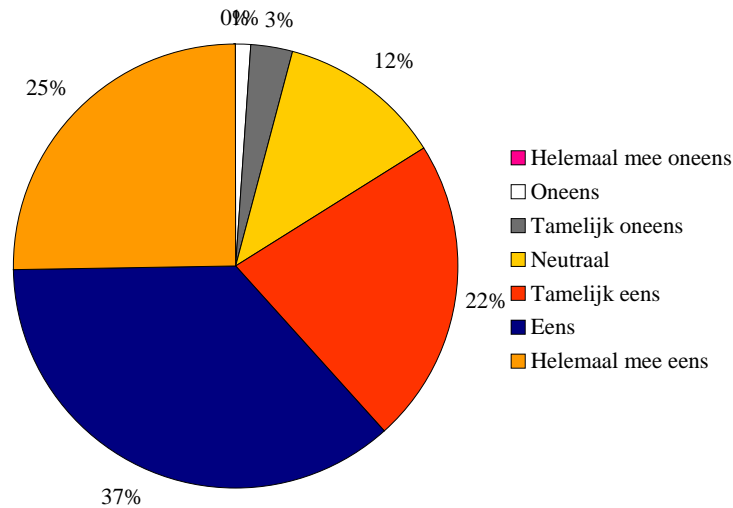
Bron: TNS NIPO, 2007

3.1 Meerderheid van Nederlanders hecht veel waarde aan het Nederlandse platteland en aan de agrarische sector

Nederlanders hechten over het algemeen veel waarde aan het Nederlandse platteland en aan de agrarische sector.

Acht op de tien Nederlanders (83%) zijn het eens¹² met de stelling 'Ik hecht veel waarde aan het Nederlandse platteland'. Bijna negen op de tien (86%) zijn het eens met de stelling 'Ik hecht veel waarde aan de Nederlandse agrarische sector'. Van alle Nederlanders zijn acht op de tien (83%) het eens met de stelling 'Ik vind dat de agrarische sector een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse samenleving'.

10 | Ik vind dat de agrarische sector een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse samenleving

Bron: TNS NIPO, 2007

¹² Zie voor de exacte vraagstelling de vragenlijst van het onderzoek 'Waardering van de Nederlandse landbouw' in de bijlage

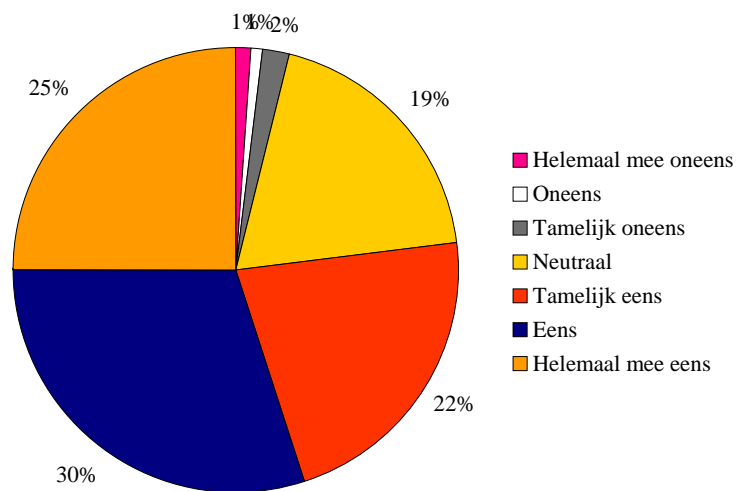
Negen op de tien Nederlanders (87%) zijn het eens met de stelling 'Ik vind het noodzakelijk dat Nederland ook in de toekomst agrarische bedrijven heeft'.

3.2 Nederlanders denken positief over de Nederlandse boer

Van alle Nederlanders hebben zeven op de tien (70%) een positief beeld van de Nederlandse agrarische ondernemer. Een kwart (25%) heeft hier een neutraal beeld bij en slechts 5% denkt negatief over de Nederlandse boer.

Een ruime meerderheid van 83% is het eens met de stelling 'Ik draag de Nederlandse boeren een warm hart toe'.

11 | Ik draag de Nederlandse boeren een warm hart toe

Bron: TNS NIPO, 2007

4 Boeren zorgen goed voor het milieu en hun dieren

Hoofdstuk 4 gaat over het welzijn van en de zorg voor dieren in de landbouw. De bevindingen die we in dit hoofdstuk bespreken zijn, tenzij anders vermeld, afkomstig uit het aanvullende onderzoek 'Toekomstvisie GLB'.

Volgens de nieuwe Europese regels die in 2003 zijn ingevoerd is de steun aan boeren voortaan verbonden aan de verplichting om aan bepaalde voorschriften te voldoen (cross compliance). Deze voorschriften hebben betrekking op milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn.

In het Eurobarometer rapport is te lezen dat negen op de tien Nederlanders (92%) het (volledig of enigszins) terecht vinden om de subsidies aan boeren te verminderen als zij geen rekening houden met dierenwelzijn. Eveneens negen op de tien Nederlanders (95%) vinden dit terecht als het gaat om milieuvoorschriften.

Uit het aanvullende onderzoek blijkt dat ruim vier op de tien Nederlanders (44%) vinden dat de Europese Unie te weinig aandacht besteedt aan het welzijn van dieren in de agrarische sector. Een derde (35%) vindt dat hier precies genoeg aandacht aan wordt besteed, één op de tien vindt dat er door de Europese Unie te veel aandacht aan dierenwelzijn wordt besteed en eveneens één op de tien (11%) weet het niet.

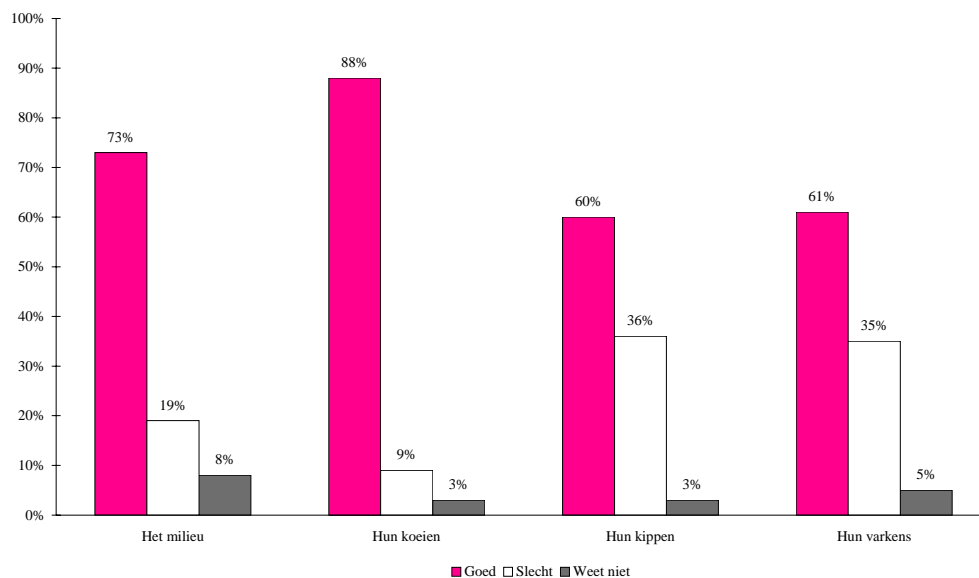
4.1 Nederlanders het vaakst overtuigd van goede zorg voor koeien

Driekwart van de Nederlanders denkt dat agrarische ondernemers in Nederland over het algemeen (tamelijk) goed voor het milieu zorgen¹³. Als het gaat om de zorg voor dieren (koeien, kippen en varkens) denkt de meerderheid van de Nederlanders dat het met die zorg wel goed zit. Negen op de tien Nederlanders (88%) vinden dat boeren (tamelijk) goed voor hun koeien zorgen. Een kwart vindt zelfs dat boeren *heel* goed voor hun koeien zorgen. Slechts een op de tien vindt dat boeren (tamelijk) slecht voor hun koeien zorgen. Een iets kleinere meerderheid is positief over de zorg voor *kippen en varkens*. Zes op de tien Nederlanders is van mening dat er door pluimveehouders en varkenshouders goed gezorgd wordt voor hun kippen en varkens (respectievelijk 60% en 61%), terwijl ruim een derde vindt dat zijn (tamelijk) slecht voor deze dieren zorgen¹⁴.

¹³ Zie voor een precieze vraagstelling de vragenlijst van dit onderzoek

Zie voor de exacte verdeling tussen 'tamelijk goed' en 'heel goed' etc. de tabellen in de bijlage

¹⁴ Boeren zorgen over het algemeen (tamelijk) slecht voor hun kippen vindt 36% van de Nederlanders
Boeren zorgen over het algemeen (tamelijk) slecht voor hun varkens vindt 35% van de Nederlanders

Bron: TNS NIPO, 2007

Bijna zeven op de tien respondenten (67%) zouden het een goed idee vinden als Nederlandse agrariërs van de Nederlandse overheid een vergoeding zouden krijgen als zij hun dieren grootbrengen onder betere omstandigheden dan wettelijk verplicht is. Een kwart (25%) vindt deze vergoeding geen goed idee. Respondenten in de oudste leeftijdscategorie (55 jaar en ouder) vinden dit vaker dan gemiddeld (31%) *geen* goed idee.

4.2 Hogere optimale prijsstelling voor melk met ‘weidegarantie’

Bijna alle Nederlanders (96%) vinden het belangrijk dat koeien in de zomerperiode buiten in de wei kunnen lopen. Bijna acht op de tien mensen (78%) vinden dit zelfs heel belangrijk.

4.2.1 Melk

Zes op de tien ondervraagden zeggen meer te willen betalen voor een pak melk van koeien die in de zomerperiode gegarandeerd in de wei lopen dan voor een pak melk van koeien waarbij deze garantie niet wordt gegeven. Bijna een op de zes Nederlanders (15%) zegt zeker¹⁵ bereid te zijn meer te betalen en 44% is waarschijnlijk bereid meer te betalen.

¹⁵ ‘zeker wel’ is doorgaans een goede voorspeller van gedrag

TNS NIPO heeft met behulp van de prijsgevoeligheidsmeter de optimale prijs gemeten voor zowel een liter 'gewone' halfvolle melk als voor een liter halfvolle melk afkomstig van koeien die in de zomer gegarandeerd buiten in de wei lopen.

4.2.2 Melk met weidegarantie mag vijf cent meer kosten

De optimale prijsstelling van een liter halfvolle melk met 'weidegarantie' ligt, volgens deze meter, vijf cent hoger dan de optimale prijsstelling van een liter gewone halfvolle melk (80 cent versus 75 cent). De prijs waarbij men begint te twijfelen aan de kwaliteit (MGP) ligt vijf cent hoger dan bij gewone melk (55 cent versus 50 cent) en de prijs vanaf waar de meeste respondenten de melk met 'weidegarantie' te hoog beginnen te vinden ligt tien cent hoger dan bij gewone halfvolle melk (€1,18 versus €1,08)

De prijsgevoeligheidsmeter werkt ongeveer als volgt:

De respondenten wordt gevraagd een uitspraak te doen over een bepaald product of een bepaalde dienst met een daarbijbehorende prijsrange. Hierbij moeten de respondenten vier vragen beantwoorden:

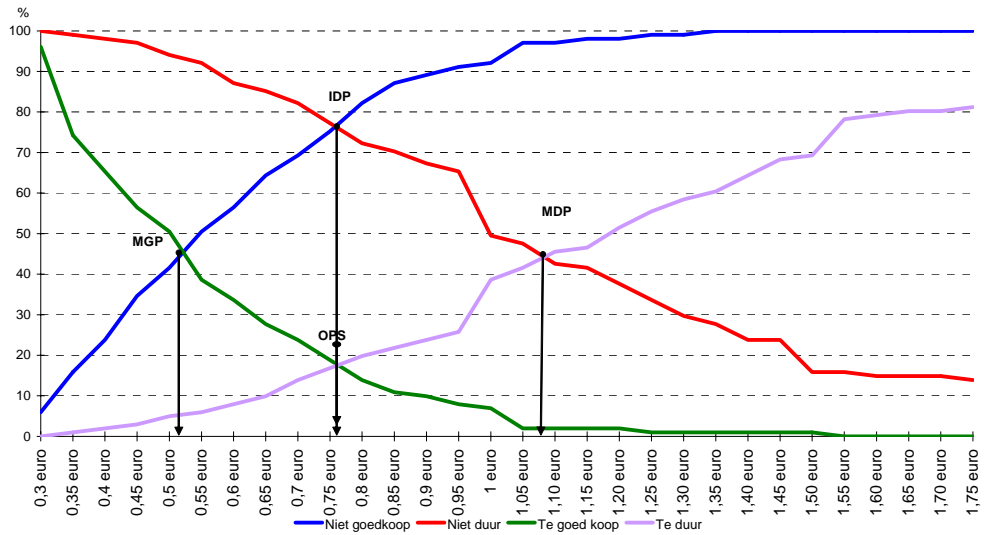
- Bij welke prijs begint u het goedkoop te vinden?
- Bij welke prijs begint u het duur te vinden?
- Bij welke prijs begint u het te goedkoop te vinden?
- Bij welke prijs begint u het te duur te vinden?

Uit de resultaten kan een grafiek worden samengesteld waaruit de volgende vier conclusies te trekken zijn:

- De optimale prijsstelling (OPS): tegen deze prijs bestaat de minste weerstand in de markt.
- Indifferentiepunt (IDP): dit is de als normaal beschouwde prijs, de meest gangbare prijs voor de afnemer.
- Marginaal goedkooptepunt (MGP): links van dit punt ligt de prijs waarbij de respondenten twijfelen aan de kwaliteit.
- Marginaal duurtepunt (MDP): rechts van dit punt ligt een prijs die de meeste respondenten als te duur ervaren.

In de onderstaande grafiek is te zien dat de optimale prijsstelling van een liter 'gewone' halfvolle melk 0,75 euro is. Het indifferentiepunt, de als normaal beschouwde prijs, valt hiermee samen. Bij 0,50 euro begint men te twijfelen aan de kwaliteit, terwijl de meeste respondenten de prijs vanaf 1,10 euro te hoog vinden.

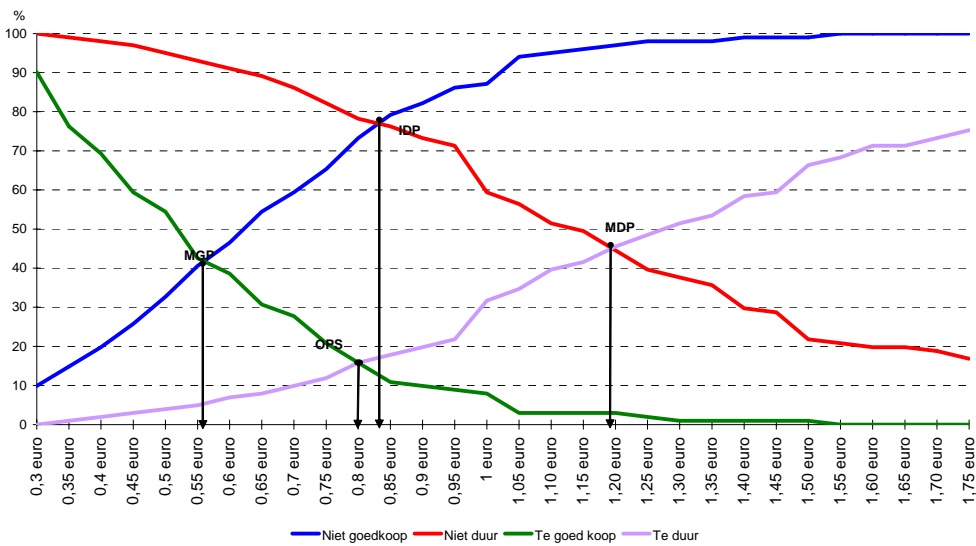
13 | Prijsmeter: liter 'gewone' halfvolle melk

Bron: TNS NIPO, 2007

De optimale prijsstelling van een liter halfvolle met ‘weidegarantie’ is 0,80 euro. Het indifferentiepunt, de als normaal beschouwde prijs, ligt tussen 0,80 euro en 0,85 euro. Bij 0,55 euro begint men te twifelen aan de kwaliteit. Vanaf 1,20 euro vinden de meeste consumenten de prijs te hoog.

14 | Prijsmeter: liter halfvolle melk met ‘weidegarantie’

Bron: TNS NIPO, 2007

4.2.3 Vlees

Bijna zeven op de tien ondervraagden (67%) geven aan meer te willen betalen voor vlees van dieren die onder betere omstandigheden zijn grootgebracht dan wettelijk verplicht is. Voor twee op de tien (20%) is dit ‘zeker wel’ en voor vijf op de tien (47%) ‘waarschijnlijk wel’.

5 Samenvatting en conclusie

In dit laatste hoofdstuk vatten we eerst kort de belangrijkste resultaten samen, gevolgd door een interpretatie van de betekenis van deze resultaten.

5.1 Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

De onderwerpen uit de centrale vraagstelling (landschap, natuur, dierenwelzijn, milieu en voedselkwaliteit) worden als belangrijk ervaren. Volgens de Eurobarometer vinden Europeanen het kunnen garanderen dat landbouwproducten gezond en veilig zijn, een behoorlijke levensstandaard voor boeren en redelijke prijzen van voedingsmiddelen voor de consumenten de belangrijkste doelstellingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Nederlanders vinden vaker dan gemiddeld in Europa (een) prioriteit voor het GLB zaken die te maken hebben met het milieu, duurzame landbouwmethoden, dierenwelzijn en de garantie dat er informatie gegeven wordt over 'waar het voedsel vandaan komt'. Als Nederlanders moeten kiezen tussen een vijftal zaken waaraan GLB-gelden als eerste besteed zou moeten worden, staat bescherming van het milieu bovenaan, gevolgd door respectievelijk behoud van karakteristieke Nederlandse landschappen, welzijn van dieren in de landbouw, aanleg en beheer van natuurgebieden en ontwikkelingssamenwerking.

5.2 Het landschap en de beschermde natuurgebieden

Over het Nederlandse landschap bestaat bij veel Nederlanders pessimisme. Het deel dat vindt dat het Nederlandse landschap lelijker is geworden, is groter dan het deel dat vindt dat het landschap in Nederland mooier is geworden. En de helft van de Nederlanders denkt dat het landschap in Nederland de komende vijf jaar lelijker zal worden. Over de beschermde natuurgebieden is men positiever gestemd. Zeven op de tien Nederlanders vinden dat het (tamelijk) goed gaat met deze gebieden. Het idee om boeren te vergoeden voor het nemen van maatregelen die goed zijn voor de natuur en voor het karakteristieke landschap kan rekenen op de steun van de overgrote meerderheid (meer dan negen op de tien Nederlanders).

5.3 Beeld van de agrarische ondernemer

Nederlanders denken over het algemeen positief over agrariërs. Men draagt boeren een warm hart toe en vindt dat de agrarische sector een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse samenleving. Een grote meerderheid van de Nederlanders hecht veel waarde aan het Nederlandse platteland en aan de agrarische sector.

5.4 Dierenwelzijn en milieu

De meeste Nederlanders denken dat boeren (tamelijk) goed zorgen voor zowel het milieu als hun dieren. Over de zorg voor koeien zijn Nederlanders het meest te spreken. Een overgrote meerderheid denkt dat het met die zorg wel goed zit. Over de zorg voor kippen

en varkens is een kleinere meerderheid positief. Het geven van een vergoeding van agrariërs voor het nemen van maatregelen die goed zijn voor de natuur en het karakteristieke landschap is een goed idee volgens de meeste Nederlanders. Een iets kleiner deel, maar nog steeds een ruime meerderheid van de Nederlanders, vindt het een goed idee om agrariërs een vergoeding te geven voor het grootbrengen van hun dieren onder betere omstandigheden dan wettelijk verplicht is. Tegelijkertijd vinden meer dan negen op de tien Nederlanders volgens het Eurobarometer onderzoek dat een sanctie in de vorm van vermindering van de subsidie op zijn plaats is als boeren geen rekening houden met milieuvoorschriften of dierenwelzijn.

5.5 Interpretatie van de resultaten

Centrale vraag in het publieksonderzoek is: ‘In welke mate steunen Nederlanders het voornemen om inkomenssteun voor agrarische ondernemers te koppelen aan door hen te verlenen maatschappelijke diensten voor landschap, natuur, dierenwelzijn, milieu en voedselkwaliteit?’

Voor het geven van inkomenssteun gekoppeld aan te verlenen diensten voor landschap, dierenwelzijn, natuur en milieu bestaat een brede steun onder de Nederlandse bevolking. Deze steun is in lijn met het ervaren belang van de onderwerpen waar het hier om gaat en met de positieve gevoelens van Nederlanders voor Nederlandse agrariërs.

Ter relativering: de zeer grote instemming van Nederlanders met het voornemen agrarische ondernemers in financieel opzicht te ondersteunen, wanneer zij zich inspannen ten behoeve van landschap, natuur, dierenwelzijn en milieubescherming moet mede in het licht gezien worden van het feit dat men dit niet direct in de eigen portemonnee voelt. Wanneer dit wel het geval is, bijvoorbeeld wanneer gevraagd wordt of men bereid is iets meer te betalen voor melk met ‘weidegarantie’, is men een stuk minder enthousiast. Dan wil slechts een op de zes consumenten zeker¹⁶ iets meer betalen. En voor vlees van dieren die onder betere omstandigheden zijn opgegroeid dan wettelijk verplicht is, is slechts twee op de tien consumenten zeker bereid iets meer betalen. Ook uit het onderzoek ‘Toekomstagenda Milieu 2005’ dat TNS NIPO Consult uitvoerde voor VROM, blijkt dat wanneer de eigen portemonnee in het geding is, men een stuk minder enthousiast is. Uit dit rapport blijkt onder andere dat zes op de tien Nederlanders (62%) *niet* bereid is om meer waterschapsbelasting te betalen om waardevolle natuur in Nederland uit te breiden¹⁷.

¹⁶ ‘zeker wel’ is doorgaans een goede voorspeller van gedrag

¹⁷ Exacte vraagstelling: Op dit moment bedraagt de waterschapsbelasting voor het gemiddelde Nederlandse huishouden ongeveer 200 euro per jaar. Met een verhoging van deze belasting kan de hoeveelheid waardevolle natuur in Nederland worden vergroot. Er ontstaat daarmee meer natuur in Nederland en minder versnippering van natuurgebieden. En dat levert weer een aantrekkelijker landschap op. Bent u bereid meer waterschapsbelasting te betalen om de hoeveelheid waardevolle natuur in Nederland uit te breiden? (antwoordcategorieën: ja, bereid en nee, niet bereid)